

MARTA TXORI

(1865-1946)

MARTA TXORI izeneko andra alkartearen eratu da gure Bakion. Andrak alkartu dira curen gauzak, ardurak eta arazoak eurek euretara gobernetako. Alkarte barri orreri izenen bat imini bear eta MARTA TXORI izena aukeratu dabe, Marta Txori Bakion erriko andra ezaguna izan zalako edo.

Baina nor izan zan Marta Txori? Zer dakigu aren barri? Sasoi batetik aurrerakoak gomutauko dira ondo andra aren inguruko gorabeerakaz-eta. Marta Gaminde Argaluze izan zan izenez. 1865. urteko zezeilaren 23an jaio ziran Jauregizarran (*Dxéurisarre*) bera eta beraren aizta bikotxa Margarita. Orrezaz ganera, neba bat eta aizta bat geiago euki jezan gure Martak. Gero, unekada baten aita-amak eta lau umeak Txorietxen (*Txorietze*) bizi ziran, errentadore.

Erriaren ezagun-ezaguna izan zan, apala, beartsu eta apur bat bakana izan zalako. Izan leiteke, Marta Txori ezizena apaingarriak janztea gogoko jelako ortik etortea. Beste batzuen ustez, ostera, Txorietzeko azalako esaten ei eutsoen ezizen ori. Gorputzez txiki, bizkorra eta zuurra be bazan. Agin asko falta jezan eta ez zan burutik ondo-ondo ibili, aurki. Buruzapi, lepo-oial eta soineko gris jantzita ibiltan zan, aterkina beti aldean eroaten jela.

Prezetoriaren (*Prestetóridxe*) etxatzean biziten zan, antxe bakar-bakarrik, ara batuten ziralako erriko beartsuak. Bakiotarrak emoten eutsoenagaz ataraten jen bizi-modua aurrera. Soloan zein bedarra ebagiten lagunduten jen an-or-emen erriko etxe askotan. Eleizpea garbituten jen. Bertako beaeren ganetik batutako mistoakaz eta eleizako argimutiletan urtutako argizariagaz kandelak egiten jezan, gero erriaren saldu edo emoteko. Eleizan argimutil bat eukiten jen berarentzako, berak egindako kandelegaz eta guzti. Esku onekoa zan antza, ze "erretratu" antzekoak-eta pintetan jezan. Erretratuok etxean eukiten jezan eskegita, eta noz edo noz, erriko umeai erakusten eutsezan.

Jakiak-eta emoten eutsoezanakaine joaten zan egunean-egunean, etxerik etxe. Esaterako, Uribera (*Uribe*) joaten zan sarritan esnetan, esnea batu eta kantetan asten ei zan Iribeko maastipean. Gero, batutakoekaz etxera joandakoan, eguneroko otorduak egiten jezan. Gabonetan eta erriko jaietan,

barriz, erritarrak etxera ekarten eutsoezan jateko eta edatekoak. Eta ez gitxi, gero!

Erriko gaztetxu zitalak, baina, okerkerietan egiteko itzelak egiten eutsoezan. Ernegau eragin arte. Inoz, mutilen batek ostuka musuren bat berari emon eta bera, sutan, argirika asten jakon: "Zantarra! Zantar ori!" Alan eta guzti be, txantxetan ibiltea gustetan ei jakon.

Askotan, bide nagusian bidean gora eta bidean beera ibiltan zan, ara-onaka, inora joan barik. Oneetan, batzuetan burua artez, arro antzean, besteetan, barriz, burua makurtuta dauala, beeari adi balego lez. Santu guztietara joaten zan, oinez: Busturira, Bermeora, Jatabera, Larraurira, Meñakarra...

81 urtegeaz il zan Prezetorian, 1946. urteko bagilaren 11an, il egin zan bizi izan zan eran, beartsu.

Iniaki Martiatu

BERBALAPIKOA

(BB: BAKIOKO BERBEA)

argimutil = kandelero. (Bb)

aterkin = guardasol.

bakan = bitxi, oiezlango.

gomautau = akordau, gogoratu.

jaki = jateko. (Bb)

jen (*dxen*) = eban. (Bb)

jezan (*dxesan*) = ebazan. (Bb)

lepo-oial = lepoan jantziteko zapi andia.

otordu = bazkalordu. (Bb)

Prezetoria (*Prestetóridxe*) = Etxe-Pinto ondoan egoan, gaur eguneko aparkalekuan.

zital (*sitxel*) = zirikatzaile. (Bb)

OARRA: Artikulua idazteko zein argazkiak izteagaitik Sabin Uriartek, emondako biotzezko laguntzinoa benetan eskertu gura dogu lerrootatik. Marta Txoriren ganerako kontu geiago batu doguzan arren be, beste inork beraren ganean zeezer geiago esan edo aitatu gura badeusku, pozarren entzungo deutsogu.

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (3.000 pezeta) kontu onetan:

EUSKERAZALEAK

BILBAO BIZKAIA KUTXA

Bilbao, 2095 0000 7 4 20.000 8961-5

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguzu!

Ebagi orri onetan txarteltxu au eta eroan bbk'ra eta ordaindu 18,03 €(3.000 pezeta). Ez dozu ezer be idatzi bear.

Baiña aztu barik esan Kutxan zeure izena eta zeure erriarena.

Eskerrik asko!